

TÌNH QUÊ HƯƠNG TRONG TẬP THƠ “TRÚ MƯA” CỦA NHÀ THƠ THÁI HỒNG

LÊ THỊ PHƯƠNG THU^{1*}

Tóm tắt

Thái Hồng được sinh ra và lớn lên trên vùng đất Vĩnh Long, nhà thơ luôn dành cho quê hương của mình những tình cảm chân thành tha thiết. Bằng ngòi bút tài hoa và ánh nhìn sâu sắc, Thái Hồng đã cho ra đời những trang thơ viết về quê hương với những tình cảm mộc mạc, chân quê chứa tình đất, tình quê, tình người. Tình quê hương trong thơ Thái Hồng thể hiện qua tình yêu cảnh sắc quê hương và tình yêu con người của vùng đất nơi đây. Điều đó được thể hiện khá rõ nét trong tập thơ “Trú mưa” của nhà thơ Thái Hồng.

Từ khóa: Tình quê hương, tập thơ “Trú mưa”, nhà thơ Thái Hồng,...

Abstract

Thai Hong was born and raised in the land of Vinh Long. The poet always has sincere and passionate feelings for his homeland. With a talented pen and profound insight, Thai Hong has created pages of poetry written about his homeland with rustic, rustic sentiments filled with love for the land, love for the countryside, and love for people. Love for the homeland in Thai Hong's poetry is expressed through love for the scenery of the homeland and love for the people of this land. That is shown quite clearly in the collection of poems “Tru mua” by poet Thai Hong.

Keywords: Homeland love, Poetry book “Tru mua”, Thai Hong poet,...

1. ĐẶT VẤN ĐỀ¹

Thái Hồng là một trong những gương mặt thơ nữ tiêu biểu của thơ ca Vĩnh Long. Trên hành trình nghệ thuật của mình, Thái Hồng đã gửi gắm những tình cảm mộc mạc, chân quê chứa tình đất, tình quê, tình người khá rõ nét. Nhà thơ Thái Hồng đã đánh dấu chặng đường hơn 20 năm làm thơ của mình bằng tập thơ “Trú mưa”. Chỉ với 42 bài thơ, tập thơ đã thể hiện một diện mạo khá rõ nét, đầy đặn và

cũng đầy cá tính với tình cảm chân thành của một người con quê hương Vĩnh Long.

Tập thơ đã đọng lại trong lòng độc giả nhiều ấn tượng bởi lớp ngôn từ rất đẹp, mềm mại và đặc biệt gọi cho người đọc nhiều xúc cảm với âm hưởng của lời ru nhẹ nhàng sâu lắng. Bài thơ “Nhớ quê” như lặng lẽ mở cánh cửa cho dòng cảm xúc trôi miên man không dứt. Đến “Dấu xưa” với lời thơ ngắn gọn nhưng đạt độ chín mùi đến nỗi có những câu thơ hóa thân gần với ca dao làm lòng người thêm xao xuyến. Vẫn là hình ảnh con sông, cánh đồng, nhưng ở “Bến quê” những câu thơ rất gợi, mang tính khái quát rất cao qua việc

¹ Học viên Cao học khóa 5A, Trường Đại học Cửu Long

* Người chịu trách nhiệm về bài viết: Lê Thị Phương Thu (Email: leethu.s2@gmail.com)

sử dụng ngôn từ và cách tư duy giàu hình ảnh. Bài thơ “Đôi bờ” lại vút sáng hơn bằng những câu thơ bay bổng, sang trọng mà không hề xa lạ với tình cảm vốn mộc mạc, chân quê. Có lẽ đây chính là những bài thơ đầy ấn tượng trong lòng độc giả về mảng đề tài quê hương trong tập thơ “Trú mưa” của tác giả Thái Hồng.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tình yêu quê hương thể hiện qua tình yêu cảnh sắc quê hương

Thái Hồng được sinh ra và lớn lên ở vùng đất Vĩnh Long, nơi có hệ thống sông ngòi dày đặc, gắn liền với vùng sông nước hữu tình với ruộng đồng cò bay thẳng cánh nên phần lớn những cảnh sắc thiên nhiên trong thơ Thái Hồng luôn ẩn chứa một điều gì đó thật mộc mạc, giản dị của vùng đất nơi đây. Điều đó chúng ta có thể thấy rõ qua việc nhà thơ sử dụng rất nhiều hình ảnh miêu tả tiêu biểu gắn liền với vùng sông nước miệt vườn - nơi con “*Sóng Cổ Chiên phập phồng ngực thở*” (Đôi bờ).

Bằng bút pháp nghệ thuật nhân hóa, nhà thơ đã biến con sông vốn vô tri vô giác trở thành một sinh thể có sự sống, có nhịp thở. Từ “*phập phồng*” thường được dùng để chỉ nhịp thở của con người, tuy nhiên nhà thơ lại sử dụng để chỉ nhịp thở của dòng sông. Điều này đã giúp người đọc cảm nhận được sự sống mãnh liệt của dòng sông Cổ Chiên. Trong dòng kí ức ấy, dòng sông quê đã trở thành nỗi nhớ dịu êm nơi lồng ngực khiến nhà thơ phải ngân lên tiếng lòng mình “*Sóng vỗ ơ hờ, lòng chơi vơi*” (Cô đơn) nơi bến quê bên lở, bên bồi đậm nghĩa đậm tình.

Vẫn với giọng điệu tha thiết và nhẹ nhàng ấy, Thái Hồng dường như tan chảy bởi những thứ rất đời bình thường như tiếng gà gáy nơi “*Vườn trưa*” yên ắng hay với tiếng tre già xào xạc và cả những câu vọng cổ bâng khuâng nơi bến vắng đò xưa đang náu kéo trái tim người

*Gáy vội một tiếng gà
Vang vườn trưa yên ắng
Tre già xào xạc nắng
Đường làng rợp bóng râm
...
Câu vọng cổ bâng khuâng
Đò xưa phơi bến vắng*

Nhạc điệu của thơ như được trỗi lên hòa cùng với những âm vang vốn dung dị, bình thường nơi bến vắng đã khiến cho những người con xa quê phải khải lên khúc tư lòng “*Phương xa gió tạt/ Chạnh bến quê người*” (Bến quê).

Bên cạnh hình ảnh của những con sóng Cổ Chiên thì hình ảnh “*Mặt hồ bình yên chao nghiêng sóng nhỏ*” (Qui ước III) hay những con đường cũng được Thái Hồng tái hiện “*Con đường, con đường/Nhiều khúc quanh và nhánh rẽ*” (Qui ước II)

Con đường là một hình ảnh quen thuộc, gần gũi với mỗi người dân Việt Nam, là nơi lưu giữ những ký ức tuổi thơ của biết bao người. Con đường dẫn chúng ta đi từ nhà đến trường, từ nhà đến chợ, từ nhà đến những miền đất xa lạ nhưng con đường ấy luôn có nhiều khúc quanh và nhánh rẽ. Điều này tượng trưng cho những khó khăn, thử thách mà mỗi người phải trải qua trong chính con đường đời của mình. Tuy có khó khăn nhưng con đường vẫn luôn mở lối cho chúng ta hướng đến ánh sáng của niềm tin và hy vọng

*Bao nhiêu năm mê mỗi đường trăng
Hoa dại, cỏ thơm, lối mòn trăm nẻo*
(Sám hối)

Ở đây, nhà thơ đã rất sáng tạo trong việc sử dụng những hình ảnh quen thuộc, gần gũi và thơ mộng của làng quê Việt Nam để vẽ nên bức tranh thiên nhiên quê hương đầy hoa dại, cỏ thơm cùng với con đường trăng rất

đẹp và huyền ảo. Con “đường trắng” là ẩn dụ cho con đường đi tìm hạnh phúc. Cây cối nơi đây không chỉ là những sinh vật vô tri vô giác mà còn là những người bạn thân thiết, gắn bó với con người. Ẩn sau bức tranh quê hương huyền diệu đó là cả tấm lòng thành kính cũng như tình yêu quê hương sâu sắc của nhà thơ “Đất uơm hạt giống nảy mầm/ Cây mạnh mẽ vươn từ nơi cần cỗi” (Sấm hối) Mảnh đất quê hương tuy có lúc cần cỗi nhưng vẫn luôn có sức sống mãnh liệt, nó không chỉ là nơi uơm mầm cho hạt giống nảy nở mà còn là người mẹ hiền lành, chở che cho con người, dẫn dắt con người đến một thế giới mới - thế giới của hạnh phúc và bình yên.

Không hề trau chuốt trong cách sử dụng ngôn từ, Thái Hồng đã nhìn, đã cảm, đã nghe và đã đưa vào thơ những ngôn ngữ của cuộc sống đời thường cùng với những hình ảnh âm thanh hết sức quen thuộc, rất đời bình dị của chốn thôn quê như tiếng ve thoáng nhẹ nổi buồn trong “Đá khóc”, điệp khúc của con tắc kè và tiếng gục gặc của con bura củi trong “Khuôn mặt khác”, cũng có thể là hình ảnh của những cánh chim, con bướm đang chao nghiêng bay lượn

Chiều trong cánh lá nghiêng bay

Trăm con bướm lượn hoa cài tóc thơm

(Tình ca xanh)

Hình ảnh thân quen ấy dường như đã đi vào tiềm thức của người dân quê và ẩn chứa đâu đó là một khát khao được bay cao, bay xa hơn về ánh mặt trời, về một bến quê tươi đẹp yên bình đầy sắc hồng nơi phía trời xanh.

Ai thả hoa trôi trôi theo dòng nước

Lời yêu gió cuốn bay bay đi

Chủ đề hát hát cùng em lời cô úa

Mặt trời vẫn hồng hồng phía trời xanh.

(Lời cô úa)

Bằng tài năng quan sát tinh tế, sự nhạy cảm của một tâm hồn thơ, cách sử dụng từ ngữ hình ảnh sinh động, Thái Hồng đã hết lòng tâm huyết vẽ nên bức tranh quê đầy sắc màu thật đẹp, thật quyến rũ bằng chất liệu bình dị nhất của một vùng quê:

Nơi đây chim bồ câu mỗi sáng

Ngậm bình minh bay đến mặt trời

Bầy trâu nằm nhai nắng chiều từng sợi

Rừng hoàng hôn ngoan giấc những cánh đồng

(Đôi bờ)

Bức tranh quê hiện ra trước mắt người đọc là khung cảnh thiên nhiên thơ mộng, khoáng đạt với cánh bồ câu chao liệng ngậm ánh sáng của buổi ban mai đến với ánh “mặt trời”, đối lập với khung cảnh ấy là buổi chiều hoàng hôn - thời khắc đẹp dành cho những chú trâu nằm nhai từng sợi nắng. Hình ảnh cánh chim bồ câu và bầy trâu trông thật thân thương và gần gũi biết bao, nhà thơ như mượn chúng để đối chiếu từng nét đẹp riêng của buổi sáng bình minh với chiều hoàng hôn, mỗi thời khắc đều có một vẻ đẹp riêng của chốn thôn quê thanh bình đầy quyến rũ. Không gian, thời gian ấy dường như tương phản nhưng lại hòa quyện vào nhau, siết chặt nhau làm cho bức tranh quê thêm đặc biệt.

Có lẽ chính vì cái tình quê đã làm cho con người ta mê mẩn với những hình ảnh vốn dung dị quá đời thường ở một miền quê yên ả “Bim bíp kêu nước lớn rờn/Bến quê man mác tím sông lục bình” (Bến quê)

Chỉ bằng hai câu thơ ngắn gọn, Thái Hồng đã vận dụng thành công bút pháp “tả cảnh ngụ tình” để miêu tả một “Bến quê” thấm đượm hồn người với nỗi buồn xao xuyến. Đó là khung cảnh của bến quê yên bình, vẫn với cái buồn “man mác” ấy nhưng qua bàn tay tài hoa của người nghệ sĩ - Thái Hồng đã vẽ nên

bến quê bằng một bảng màu lãng mạn đầy sắc tím. Như trong bài “Điểm chốt” Thái Hồng cũng có viết “*Hoa Bằng Lăng giữa trưa nắng lóa/ Tìm dịu dàng thăm nhắc thời qua*”

Mấy ai mà không biết rằng màu tím là biểu tượng cho nỗi buồn, cho tâm trạng cô đơn; nó như lan toả ra cả một không gian bao la nhưng vắng lặng nơi bến cũ, con đò xưa. Sắc tím gợi buồn thật đấy nhưng thủy chung sâu sắc! Bởi lẽ, đóa hoa lục bình được ví giống như hình ảnh của những người phương Nam bươn chải mưu sinh trên sóng nước. Mặc dù vất vả lo toan, chịu mưa chịu nắng nhưng họ vẫn thủy chung với dòng nước như tình người chân chất, ấm nồng.

Thái Hồng rất tinh tế trong việc diễn tả cảm xúc, tâm trạng của mình, nhà thơ không đơn thuần ngắm cảnh sắc thiên nhiên bằng thị giác mà ngắm bằng cảm nhận của trái tim mình

*Buổi sáng trong vườn cây
Em nghe được lời chia tay của lá
Cánh non khóc cùng lá xanh buồn bã
Đâu chỉ ủa vàng mới lìa xa*

(Qui ước I)

Tất cả như hằn sâu vào kí ức, để rồi khi đi đâu, về đâu thì tình yêu quê hương vẫn mãi không phai mờ

*Tất bật vòng quay xuôi ngược
Con sóng giỡn trăng
Vẫn bồi hồi sông nước*

(Lá cuối)

Thái Hồng yêu quê hương, yêu cái đẹp, vì thế khi viết về quê hương Thái Hồng đã chọn lọc những hình ảnh thiên nhiên đẹp nhất, tiêu biểu nhất mà cũng thật gần gũi, thân quen vào trang thơ của mình. Những vần thơ mộc mạc, bình dị mang đậm màu sắc Nam Bộ của Thái Hồng đã đưa chúng ta về một vùng quê với cảnh sắc

thiên nhiên hữu tình mà độc đáo của làng quê Việt Nam. Có lẽ, chính tình yêu thiên nhiên đất nước con người đã tạo nên nguồn cảm hứng để Thái Hồng say sưa với đời, với thơ và lưu giữ trong kho tàng thi ca Việt Nam nói chung, thơ ca Vĩnh Long nói riêng những bức tranh quê đầy quyến rũ và xao xuyến lòng người.

2.2. Tình yêu quê hương thể hiện qua tình yêu con người

Tình yêu quê hương trong thơ Thái Hồng còn là khúc tự tình về những con người đầy tình nghĩa của nơi đây “*Tôi lớn lên bên bờ sông lở/ Nội thương đem về phố/ Ngoại ngoáy trâu đợi cháu về thăm*” (Đôi bờ)

Câu thơ ngắn gọn mà chứa đựng tình đất, tình quê, tình Nội, tình Ngoại và cả cái tình của đứa cháu. Ôi! thân thương biết mấy trước hình ảnh của Ngoại ngồi trông ngóng, tay “*ngoáy trâu*” nhưng thăm sâu bên trong là cả cõi lòng mong đợi cháu về thăm. Quê hương gợi nhớ, gợi thương. Nó không chỉ có những cánh đồng với hương lúa thơm hay dòng sông, bến nước, con đò... mà nó còn cụ thể hơn với những kỉ niệm của tuổi thơ, với miếng trâu cay của ngoại, với lời ru ngọt ngào tươi mát của bà, của mẹ. Quê hương luôn cho ta về đẹp không nơi nào có được và trở thành máu thịt, không ai có thể thiếu vắng một quê hương “*Chỗ chôn nhau - dao cắt nối mong chờ*” (Nhớ quê), lời thơ như cứ trôi một cách chậm rãi nhẹ nhàng với nhịp 3/2/3, kết hợp dấu nối liền kề như đọng lại biết bao nỗi niềm nhớ. thương day dứt đang cắt nát lòng người.

Kí ức chợt ủa về như in sâu vào trong tiềm thức, lòng cháu bồi ngùi không sao quên được những khoảnh khắc tuyệt vời trong đêm giao thừa bên Ngoại với bộn bề bánh mứt “*Để giao thừa bộn bề bánh mứt/ Nhớ lửa rơm ngoại nướng bánh phồng/ Đêm thật dài, đợi nồi bánh tét, mắt đỏ cay*” (Nhớ quê).

Chỉ với ba dòng thơ, tác giả đã khắc họa thành công truyền thống văn hóa chứa đựng nhiều ý nghĩa của dân tộc Việt Nam. Đồng thời, đây cũng là một dụng ý nghệ thuật sâu sắc của tác giả: mượn đêm giao thừa làm bối cảnh cho sự đoàn tụ ấm áp bên mái gia đình, bởi lẽ dù với bất kì ai, làm công việc gì, ở đâu cũng luôn trông mong khoảnh khắc thiêng liêng vô cùng tuyệt vời ấy!

Ở dòng thơ cuối nhịp 3/4/3 như được nhà thơ kéo dài ra thời gian của bóng đêm, một không gian yên tĩnh trời chậm lại, để con người có thể thỏa sức tận hưởng hơi ấm của “ngọn lửa rom” luôn rực cháy - ngọn lửa của tình yêu thương, ngọn lửa hạnh phúc của tình người!

Tình quê làm con người ta “say” không chỉ ở cảnh sắc thiên nhiên miền sông nước, mà còn đắm say ở sự giản dị và mộc mạc của con người nơi đây:

*Mùa trái chín đồng bằng thơm lừng
 Con gái miệt vườn đắm hương của đất
 Nụ cười gợn mặt sông yên*

(Bến quê)

Con gái miệt vườn sông nước miền Tây là một hình ảnh đẹp đẽ và duyên dáng, họ có vẻ đẹp giản dị, mộc mạc nhưng lại mang nét đẹp đậm thắm, phúc hậu của những người phụ nữ cần cù, chịu khó, luôn dồn hết tâm sức vào việc chăm lo cho gia đình, cho quê hương, đất nước.

Thái Hồng còn say cả trong cái tình bằng hữu trên chính quê hương Vĩnh Long nặng nghĩa nặng tình:

*Sơn Đông. Khà!...lâng lâng
 Tìm về thăm bạn cũ
 Ồ, tửu phùng tri kỷ
 Không say. Hề! Không về*

(Vườn trầu)

Trong bài thơ “Rượu núi”, Thái Hồng cũng cho chúng ta thấy được tình yêu thương của con người với nét phóng khoáng, lãng tử, thậm chí còn thoáng chút hơi men của những con người rất chất Nam bộ. Hay đến với lòng hồ Trị An trong “Đêm ở rừng” cũng thấp thoáng hơi thở của tình người nông ẩm:

*Vây quanh bên đống lửa đêm rừng
 Lửa?*

Hay tình người nông ẩm

Cái cá tính đầy trực ngôn của nhà thơ đã kéo gần khoảng cách của bạn bè, kéo những vùng đất lại gần với quê hương mình hơn trong cái nghĩa tình sông nước. Quê hương dù có bao khó khăn, vất vả nhưng mấy ai không vương vấn trong lòng bởi tình người, tình quê luôn nồng ấm “Nỗi nhớ gặm nhấm/ Người phương nào xa xăm” (Tự dung) và “Có điều gì đó tôi hình như quên/Đôi bờ sóng vỗ chênh vênh/ Thương con sáo nhỏ mình ên gọi chiều.” (Đôi bờ)

Với cách ngắt nhịp nhẹ nhàng, sâu lắng, bài thơ đã tạo nên âm hưởng dạt dào như miền man trăn trở của những cơn “sóng lòng” vỗ vào nhau liên tiếp, kết hợp với từ láy “chênh vênh” và tiếng gọi chiều “mình ên” ấy như có gì đó đánh vào lòng người làm thổn thức biết bao trái tim của những người con xa xứ, vì cuộc sống mưu sinh phải sống cô đơn nơi đất khách quê người, để rồi bật lên thành tiếng gọi chiều mình ên đến nao lòng.

Tình đất, tình người luôn bình dị, mộc mạc nhưng nó lại có sức hút mãnh liệt, in sâu vào tim họ một niềm tự hào, nên dù đi đâu được đặt chân đến những chốn nào họ vẫn luôn ghi nhớ và giữ vẹn nguyên nét duyên quê của một người con gái vùng đồng bằng châu thổ.

*Em là con gái đồng bằng
 Trái tim nhẹ dạ tàn ngần đánh rơi*

Mai về vương vấn lời mời:

“Cơm hén bên cồn quen lối tìm nhau”

(Đêm Huế)

hay

Em châu thổ vương vãi chi đến lạ

Ngẩn ngơ

Tiếng khèn vang xa

(Với đá)

Nét đặc sắc trong thơ Thái Hồng khi viết về quê hương chính là sự hòa quyện giữa tình đất và tình người. Nó làm cho chúng ta dù đi đâu, về đâu thì hình ảnh quê hương vẫn đọng mãi trong trái tim ta không bao giờ phai nhạt. Quê hương dù trong vui buồn, sướng khổ vẫn luôn là nơi của sự sống, là nơi chôn nhau cắt rốn mà mỗi con người không thể nào quên bởi “*Quê hương nếu ai không nhớ/ Sẽ không lớn nổi thành người*” (Quê hương - Đỗ Trung Quân).

3. KẾT LUẬN

Nhà thơ Thái Hồng là một trong số ít cây bút nữ ở Vĩnh Long dám mạnh dạn thử nghiệm ở nhiều mảng đề tài, nhiều phong cách khác nhau và ngày càng có những bút phá mới với một “*cái tôi*” vừa quen thuộc nhưng cũng vừa lạ lẫm một cách thú vị. Có thể nói, cho dù ở đề tài nào, thơ Thái Hồng cũng luôn dâng đầy xúc cảm của một tâm hồn thơ đầy đam mê.

Tuy số lượng bài thơ Thái Hồng viết về quê hương trong tập thơ “*Trú mưa*” không nhiều nhưng nó lại có sức thuyết phục và làm lay động lòng người, bởi nó được viết bằng tất cả nhiệt huyết trong cõi lòng tình cảm chân

thành của một người con quê hương Vĩnh Long. Dù là dành riêng tình cảm cho quê hương hay có sự hòa quyện với tình yêu thì Thái Hồng vẫn làm sống dậy kí ức về quê hương thông qua lời thơ của mình. Thơ quê hương không phải là thể mạnh của Thái Hồng nhưng những bài thơ trên đã cho thấy bản lĩnh của một nhà thơ nữ vùng đất Vĩnh Long.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Nhiều tác giả (2004), *Thơ Vĩnh Long*, Hội văn học nghệ thuật Vĩnh Long.

[2] Thái Hồng (2007), *Trú mưa*, Nxb Thanh niên, TP. Hồ Chí Minh.

[3] Ngọc Hải (2020), *Thái Hồng với niềm đam mê thơ ca*, <https://baovinhlong.vn/van-hoa-giai-tri/202007/thai-hong-voi-niem-dam-me-tho-ca-3012258/>

[4] Quang Thuận - Xuân Thúy (2018), *Tận hiến cho từng “giọt” thơ*, <http://www.baovinhlong.com.vn/van-hoa-giai-tri/201810/tan-hien-cho-tung-giot-tho-2914348>

[5] Phạm Bội Anh Thuyền (2022), *Sự kiếm lời và sức gọi trong thơ Thái Hồng*, <https://vanvn.vn/su-kiem-loi-va-suc-goi-trong-tho-thai-hong/>

[6] Hồ Ngọc Trảng (2008), *Đề tài quê hương trong tập thơ “Trú mưa” của Thái Hồng*, <https://thvl.vn/trang-van-nghe/de-tai-que-huong-trong-tap-tho-tru-mua-cua-thai-hong/>

Ngày nhận bài: 20/6/2023

Ngày gửi phản biện: 15/7/2023

Ngày duyệt đăng: 29/8/2023